

**Forsikring
& Pension**

1 0 0 1 0 0 Å R 0 1 0 0
1 0 0 1 0 0 1 0 0 1 0 0 1 0 0 1 0 0 0
1 0 0 1 0 0 1 0 0 1 0 0 Å R 0 0 1
0 0 1 0 0 0 1 0 0 Å R 1 0 0 1 0 0 1 0 0 1 0 1 0 0
1 0 0 Å R 1 0 0 1 0 0
1 0 0 1 0 0 1 0 0 1 0 0 1

**Forsikring
og pension i 100 år**

INDHOLD

Forsikringer følger med tiden - fra drosche til drone	3
Fra kartel til konkurrence	7
Forebyggelse af skader før de sker	9
Fra fattigdomsbekæmpelse til velstand gennem hele livet	12
Pensionsopsparing - en vigtig brik i samfundsøkonomien	17
Forvaltning af investeringer	20
Forbrugerbeskyttelse og regulering	23
Åbenhed og gennemsigtighed for forbrugerne	25

Forsikring & Pension fylder 100 år, og i den anledning har vi valgt at rette blikket mod, hvordan branchen har udviklet sig de sidste mange år, og hvilken indflydelse branchen har haft. Men i bogen ser vi også fremad. Det gør vi, fordi vores arbejde med at forbedre rammevilkårene for forsikring og pension skal gå hånd i hånd med udviklingen af samfundets behov.

Bogen sætter fokus på nogle af de væsentlige områder og begivenheder, hvor branchen har spillet en rolle i at skabe øget tryghed og økonomisk sikring til danskerne. Branchen opleves i dag som et naturligt element i et moderne samfund, men sådan har det ikke altid været, og historien om, hvorfor vi er blevet en vigtig aktør i et moderne samfund, vil vi gerne fortælle i denne lille bog.

God læselyst!

Forsikring & Pension
Adm. direktør Per Bremer Rasmussen

Forsikringer følger med tiden - fra drosche til drone

Forsikringsbranchen har gennem årene leveret de forsikringer, der har været behov for i samfundet, og som danskerne har efterspurgt. Det betyder, at når samfundet udvikler sig, så følger forsikringsprodukterne med. Forsikringer er baseret på princippet om, at grupper fordeler risikoen for en skade mellem gruppemedlemmerne, og dermed bliver risikoen håndterbar for den enkelte. Dette princip gælder uanset, om det var en drosche, der skulle forsikres i 1918, eller behovet er en forsikring til en drone i 2018.

Siden den første brandforsikring blev tegnet i København i 1731 har markedet for forsikringer udviklet sig i mange forskellige retninger. Hvor de første forsikringer skulle forhindre, at København skulle genopleve de økonomiske problemer, store brande tidligere havde givet byen, så spiller forsikringer i dag en stadig større rolle i vores liv. Der er mange flere, der tegner forsikring, ligesom antallet af forsikringsformer er øget markant.

I 2017 fik danske husstande og virksomheder udbetalt forsikringerstatninger for 43 mia. kr. Det svarer til, at der blev udbetalt 7.500 kr. pr. indbygger i landet. Den største udbetaling sker inden for ejendomsforsikringer, som samlet var på knap 15 mia. kr. Den næststørste er motorforsikring på over 12 mia. kr., mens der blev udbetalt knap 10 mia. kr. i sygdoms- og ulykkesforsikring.

Tilpasning af forsikring til samfundsbehov

Forsikringer er løbende blevet udviklet, når nye behov er opstået.

Som eksempel kan nævnes overgangen fra hestevogne til motordrevne biler. Her stod samfundet over for en gennemgribende forandring. Der opstod et behov for en forsikring, der kunne skabe tryghed om de motordrevne biler og det nye trafikbillede, der fulgte med. I tæt sammenspil mellem myndigheder og forsikringsbranchen blev ansvarsforsikring på biler lovpligtigt i 1913. Et forsikringsprodukt blev skabt på baggrund af et samfundsbehov.

Det lovpligtige krav om ansvarsforsikringer på motorkøretøjer har fulgt de samfundsmæssige ændringer frem til i dag, og siden 1972 har det været lovpligtigt i hele EU. Senest i 2018 er motoransvarsforpligtelsen blevet udvidet til også at omfatte vandscootere og hurtige el-cykler (speed pedelecs).

Et andet eksempel er udviklingen af ejerskifteforsikringer, som blev indført som en del af huseftersynsordningen i 1996. Ejerskifteforsikringer tegnes af køberen af et hus, og dækker skader, som ikke er blevet afdækket ved det huseftersyn, som sælger har fået foretaget i forbindelse med salget. Tidligere var både købere og sælgere stillet i en svær situation, og retssystemet var belastet af en stor mængde sager, hvor huskøbere søgte erstatning hos sælgere for skjulte fejl og mangler.

Prisen for forsikring

Prisen – eller præmien – for at forsikre sig skal dække de samlede erstatninger samt omkostninger til administration m.v. Præmier fastsættes på baggrund af den risiko, som man har for at blive ramt af en skade. Så højrisiko-kunder betaler en højere præmie end lavrisiko-kunder.

Personer, der har høj risiko for skader, har større interesse i at forsikre sig, end personer, der har lav risiko, hvis det koster det samme. Derfor er det nødvendigt, at prisen for forsikringen fastsættes i forhold til den individuelle risiko. I modsat fald vil forsikringer kun blive tegnet af personer med særlig høj risiko, og der vil ikke være forsikring til alle. Det er et væsentligt begreb i forsikringsbranchen, som kaldes adverse selection.

Ny teknologi kræver nye forsikringsprodukter

Ny teknologi bliver konstant introduceret i vores moderne samfund, og det medfører, at forsikringsprodukter skal tilpasses, eller at helt nye forsikringer skal udvikles. For 100 år siden var det fx svært at forestille sig, at der kunne være behov for en dronedeforsikring. Ikke desto mindre har forsikringsbranchen udviklet en særskilt forsikring til droner og medvirket til, at der i dag er registreringspligt og lovpligtig ansvarsforsikring på droner over 250 gram. Der er også udviklet forsikringsprodukter mod cyberangreb, der dels dækker tab, men også giver hurtig hjælp til at begrænse skaderne, når angrebet sker.

Forsikringer baseret på nye data

Udviklingen inden for elektroniske data åbner nye muligheder for at udvikle forsik-

ringsprodukter. Forsikringsprodukter har altid været baseret på oplysninger om kundens skadesrisiko. Fx har bilforsikring traditionelt set været baseret på en række objektive data, såsom førerens alder, antal års erfaring som bilist, bilens tilstand, området man bor i og tidligere skader. Det betyder, at det typisk er unge, der betaler mest for deres bilforsikring, mens ældre slipper billigere – uanset hvor gode de er til at køre bil.

Med nye former for data kan forsikringer baseres på oplysninger om bilens kørsel, herunder fart og hårde opbremsninger, der måles via en boks, samt information om, hvor ofte bilen bliver brugt. Det giver både en mere fair pris for den enkelte, men også en mulighed for at tilpasse sin køreadfærd, så skader undgås. Når oplysninger om risici foreligger real-time, vil forsikringsmodellen kunne udvikles til i endnu højere grad at handle om forebyggelse.

Forsikring og solidaritet

En forsikringsmodel baseret på nye former for data mødes ofte med bekymring. Frygten er, at såkaldt mikrotarifering vil efterlade nogle forbrugere med ringere eller dyrere forsikringsprodukter, og at det i sidste ende er et opgør med solidariteten i

forsikring. Men solidaritet i forsikring består i, at de kunder, der ikke rammes af en skade, betaler til dem, der rammes, og det vil fortsat være en grundsten i forsikring.

Solidariteten i forsikring består i, at de heldige betaler for de skader, som rammer de uheldige. Nogle gange vælger en gruppe at udstrække solidariteten til også at gælde prisen, så alle betaler den samme præmie, selvom de har forskellig risiko for skade. Et eksempel er gruppelevsfor- sikringer. Solidariteten rækker dog normalt kun til at omfatte dem, der er medlemmer af en bestemt gruppe, fx en fagforening.

Ikke alt kan forsikres

Selvom branchen forsøger at indrette forsikringerne efter kundens behov, så er der områder, hvor det ikke er muligt at tegne individuelle forsikringer. Det kan skyldes, at de skader man vil sikre sig imod, næsten altid rammer de samme. Her har man sommetider fra politisk side vurderet, at et eventuelt tab er for stort for den enkelte borger at klare. I de tilfælde er forsikringsbranchen ofte gået sammen med myndighederne for at finde løsninger.

Det gælder eksempelvis stormflodsordningen, der tager sig af oversvømmelser, som skyldes ekstrem vandstand i havet eller oversvømmelse fra et vandløb eller en sø. Hvis en privat forsikringsordning skulle finansiere udbedringerne, ville forsikringspræmierne for dem, der har en reel oversvømmelsesrisiko, være meget høj. Omvendt vil dem, der bor uden for risiko-områder, slet ikke ønske at købe denne type forsikring. Det er et eksempel på adverse selection, der ikke har en markedsmæssig løsning. Derfor blev der indført en offentlig ordning i 1991, som alle med en brandforsikring skal bidrage til. Det sker via en opkrævning fra deres forsikringsselskab.

Stormflodsordningen udbetalte ca. 850 mio. kr. i stormflodsskadeerstatninger i forbindelse med stormene Allan og Bodil i 2013. Udover det udbetalte branchen 4,2 mia. kr. i almindelige stormskadeerstatninger.

Fra kartel til konkurrence

Konkurrence er i dag et grundvilkår for forsikringsbranchen, og vi arbejder aktivt på at øge åbenhed og gennemsigtighed i markedet. Men tidligere var det anderledes. Den danske forsikringsbranches tidlige år var præget af karteldannelse som et – i tiden – værn mod et marked præget af tvivlsomme forsikringsselskaber.

Tarifaftaler gav kunstigt høje priser

I den moderne forsikringsbranches spæde start i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet var det småt med krav til forsikringsbranchen, og kontrollen var mangelfuld.

Mindre lødige forsikringsselskaber kunne underbyde priserne uden at stille reel sikkerhed for kunderne, og samtidig var det dengang en besværlig opgave for det enkelte forsikringsselskab at prissætte risikoen. Derfor blev de første tarifaftaler – med en fælles risikovurdering og aftaler om faste minimumpriser – indgået mellem forsikringsselskaberne. Aftaler som i dag vil blive betegnet som ulovlige karteller, fordi det gav mulighed for at sætte priserne kunstigt højt og sikre indtjening på bekostning af kunderne.

Der blev ikke lagt skjul på, at tarifforeningernes formål var at begrænse konkurrence, som det fremgår af et citat fra femogtyveårsjubileumsskriftet for den første tarifforening:

“Det Formaal, som – selvfølgelig – fra første Færd laa bagved Foreningens Stiftelse, nemlig at gøre Brandforsikring til en virkelig rentabel Forretning”

Dansk Tarifforening
1896-1921

Den første tarifforening blev stiftet i 1896 af samtlige aktieselskaber, der solgte brandforsikring af løsøre. Det blev forløberen for 'Centralkontor for dansk Brandskadestarif', som blev stiftet i 1922, hvori 78 selskaber forpligtede sig til at levere oplysninger til udregning og fastsættelse af priser.

Herfra og frem til 1950'erne blev der stiftet tarifforeninger, som satte sig tungt på markedet, der var kendetegnet ved lav grad af produktudvikling og minimal konkurrence.



Behovet for tarifforeninger blev fjernet

I 1934 satte Forsikringsloven skadesforsikring under statstilsyn, hvilket i princippet skulle fjerne behovet for tarifforeninger. Men der skulle gå mere end 40 år, før de sidste karteller blev opløst.

I kølvandet på de strukturelle ændringer i samfundet og Danmarks indtræden i det europæiske fællesmarked, EF, i 1973, blev presset for skærpet konkurrence på skadesforsikringsområdet så stort, at tarifforeningerne måtte opløse sig selv.

I dag arbejder branchen aktivt med at sikre mere åbenhed og gennemsigtighed blandt andet gennem branchens forbrugerværktøjer, hvor forbrugere kan sammenligne pris og kvalitet af forsikrings- og pensionsprodukter. Denne gennemsigtighed har to formål; at sikre konkurrence og give forbrugerne overblik over markedet.

Kilde: "Drømmen om tryghed – tusind års dansk forsikring" (2007) af Anne Løkke, Steen Leth Jeppesen og Ole Feldbæk. Gads Forlag

Forebyggelse af skader før de sker

Forsikringer leverer et økonomisk sikkerhedsnet til danskere, når skaden er sket, men det er selvfølgelig bedst for alle, at skaderne helt undgås. Derfor arbejder branchen systematisk med forebyggelse.

Forebyggelse er ikke et nyt fænomen. For nogle hundrede år siden begyndte brandtilsynsmænd på Lyø i det Sydfynske Øhav at gå rundt på øen for at tjekke, om alle ildsteder var fejret rene og vedligeholdte. Og det viste sig, at denne simple forebyggende indsats virkede; der har været meget få brande i det lille samfund siden.

Sammen om forebyggelse

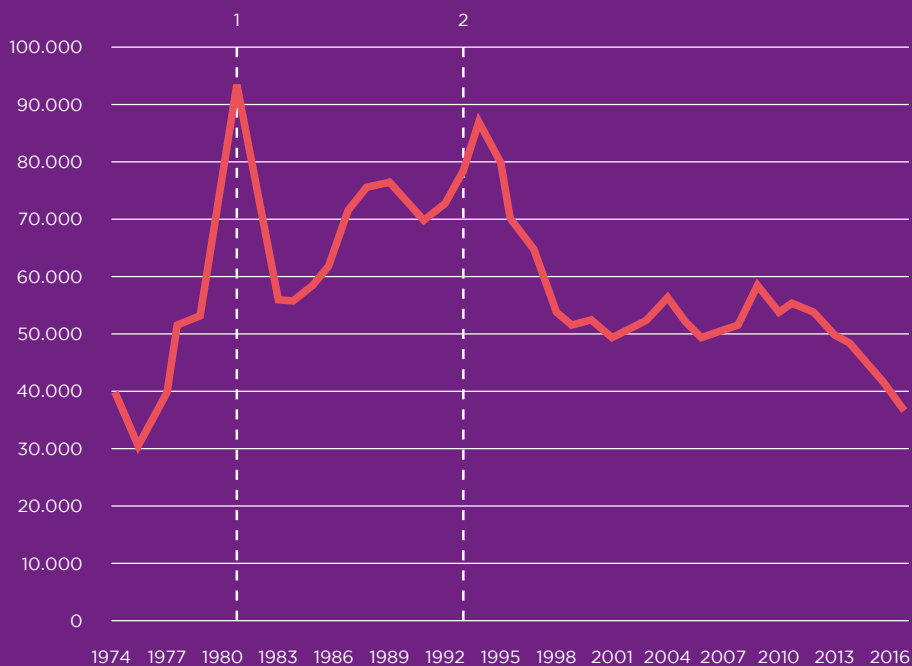
Forsikringsbranchen samarbejder med offentlige myndigheder, virksomheder, organisationer og kunderne for at forebygge skader og mindske tab ved fx indbrud og brand. Ligeledes er der et bredt samarbejde med øvrige aktører for at forbedre trafiksikkerhed, sundhed og forebygge skader, som opstår på baggrund af klimaforandringer.

Klimatilpasning. Vores boliger vil blive udsat for mere og kraftigere regn, og det skal de kunne modstå. Vi arbejder for at skabe rammerne for en effektiv klimatilpasning i Danmark og stiller bl.a. gratis data om skybrudsskader til rådighed for kommunerne. Disse data anvendes i kommunernes planlægnings- og forebyggelsesindsats.

Trafiksikkerhed. Vi arbejder for at sænke antallet af dræbte og tilskadekomne i trafikken bl.a. ved at lave oplysningskampagner i samarbejde med Rådet for Sikker Trafik om uopmærksomhed i trafikken og øget sikkerhed for erhvervskøretøjer.

Mental sundhed fylder mere og mere, da alt for mange får stress og mentale helbredsproblemer. Forsikring & Pension er medstifter af StressAlliancen, og branchen bidrager med vejledning, behandling, tilskud til behandling og økonomisk støtte til de ramte. En tidlig indsats i samarbejde med kommuner og arbejdspladser er vigtig for at undgå, at syge mister fodfæstet på arbejdsmarkedet.

Cykeltysterier anmeldt til forsikring 1975-2017

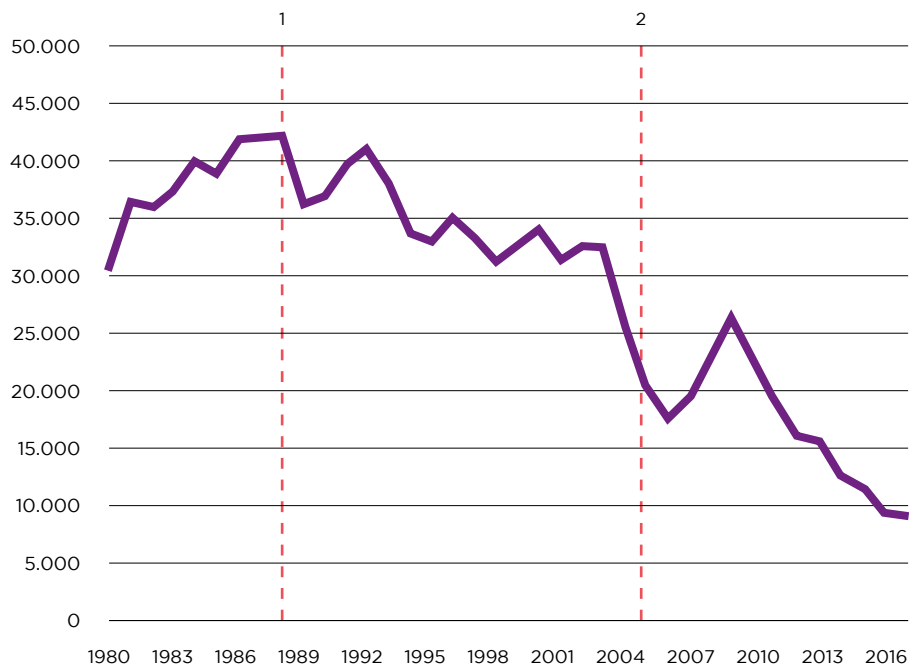


Figur 1: Forsikringsbranchen stiller krav om godkendte cykellåse.
1. Krav om godkendte cykellåse i 1982 for at få en cykelforsikring.
2. Skærpelse af krav til låsene i 1993.

Der foregår et stort arbejde for at få den viden, der er nødvendig for at kunne sætte ind de rigtige steder. Det er samtidig vigtigt, at lovgivningen og reguleringen ikke hindrer en effektiv forebyggelse. Det gælder eksempelvis afgiften på sikkerhedsudstyr i biler, som er uhensigtsmæssig set med forebyggelsesbriller.

Som det fremgår af graferne, har indsatserne for cykeltyverier og indbrud i erhverv haft en god og positiv udvikling. Branchen arbejder for at kunne frembringe lige så gode resultater inden for mange flere områder.

Indbrud i erhverv anmeldt til forsikring 1980-2017



Figur 2: Forsikringsbranchen stiller krav om fælles indbrudssikring for erhvervsejendomme.
1. Forsikringsbranchen stillede krav om sikringsniveauer for butikker og lagerhaller i 1989.
2. Fra 2006 omfattede kravene til sikringsniveauer alle virksomheder.

Fra fattigdomsbekæmpelse til velstand gennem hele livet

I gennem de seneste 100 år er pensionsystemet gået fra at bekæmpe fattigdom til at forlænge velstanden ind i pensionisttilværelsen. Det har kun været muligt på grund af en stigende udbredelse af pensionsopsparing til stort set hele arbejdsmarkedet, som for alvor tog fart efter trepartsaftalen i 1987.

Folkepension til alle

For 100 år siden var der ikke megen hjælp at hente fra det offentlige, hvis man ikke selv havde sparet op til sin pensionisttilværelse. Der var alene tale om en aldersunderstøttelse, der kun blev givet til værdigt trængende. Men man havde allerede dengang fastlagt vigtige grundprincipper for den offentlige pension, nemlig at den skulle finansieres over skatterne, omfatte alle borgere og være en forsørgelsesydelse, der blev aftrappet, hvis man havde andre indtægter. Siden folkepensionen, som vi kender den i dag, blev indført i 1957, har den bestået af et mindstebeløb, som dækker alle, samt en indtægtsreguleret del.

Arbejdsmarkedspensionernes fødsel

Udviklingen af arbejdsmarkedspension går langt tilbage. I 1900 blev den første pen-

sionskasse oprettet for værkstedsfunktionærer i jernindustrien. I 1919 kom den første tjenestemandsløve med pensionsordninger til tjenestemænd i den offentlige sektor. Og i årene umiddelbart efter 1. verdenskrig blev også Pensionsforsikringsanstalten (PFA) oprettet med pensionsordninger for privatansatte funktionærer.

Først i 1957 blev folkepensionen indført, som vi kender den i dag med minimumsydelse til alle – uanset indkomst.

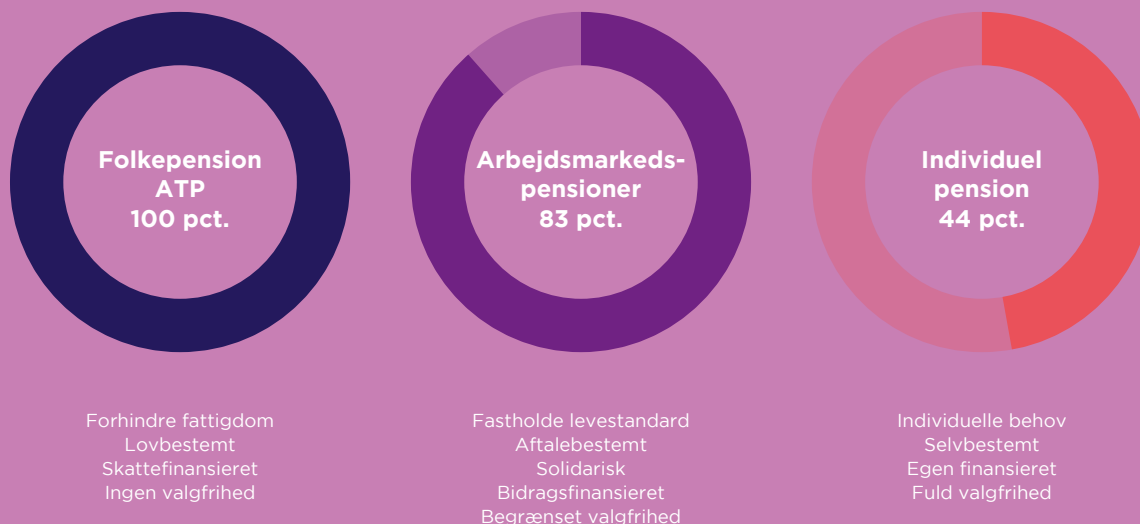
Der skulle gå nogle årtier, før der i 1950'erne blev oprettet en række tværgående pensionsordninger, som dækkede ansatte i den offentlige sundhedssektor og en række akademikergrupper. I 1960'erne fik de offentligt ansatte LO'ere og FTF'ere deres egen bidragsfinansierede pensionsordning.

I den private sektor kom den store udbredelse af arbejdsmarkedspensioner først efter den store trepartsaftale i 1987, hvor arbejdsmarkedets parter og den daværende regering aftalte at oprette pensionsordninger for hele

Kilde: Pensionsopsparingens udbredelse og dækning (1995), Arbejdsministeriet, Boligministeriet, Erhvervsministeriet, Finansministeriet, Skatteministeriet, Socialministeriet, Statsministeriet og Økonomiministeriet.

Et bæredygtigt pensionssystem (2000), Regeringen

Det danske pensionssystem er tredelt og har hver sin klare opgave



Figur 3: Folkepensionen skal sikre et rimeligt forsørgelsesgrundlag, mens arbejdsmarkedspensionerne skal sikre, at ens indkomst ikke falder drastisk, når man forlader arbejdsmarkedet. Endeligt skal de individuelle pensioner klare særlige ønsker til pensionisttilværelsen.

LO/DA-området. Disse grupper har siden starten af 1990'erne langsomt øget deres bidrag fra 0,9 pct. til minimum 12 pct. af lønnen i dag.

I de seneste hundrede år har det også været muligt at spare op til pension efter eget ønske og behov. Privat opsparing var, indtil folkepension og arbejdsmarkedspension kom frem, det eneste alternativ til familieforsørgelse. Nu er denne form for opsparing et supplement til såvel folkepension som arbejdsmarkedspension.

Det tredelte pensionssystem, som ses i figur 3, er en grundforudsætning for et godt pensionssystem, det vurderer Melbourne Mercer Global Pension Index, som hvert år giver karakterer til 34 landes pensionssystemer.

Alle danskere er berettigede til folkepension. Af de 25-64 årige sparer mere end 80 pct. op i en arbejdsmarkedspension, mens knap halvdelen sparer op i en individuel ordning.

Indekset fra Mercer har til formål at identificere, hvordan de bedste pensionssystemer er sat sammen og dele erfaring på tværs af landegrænser.

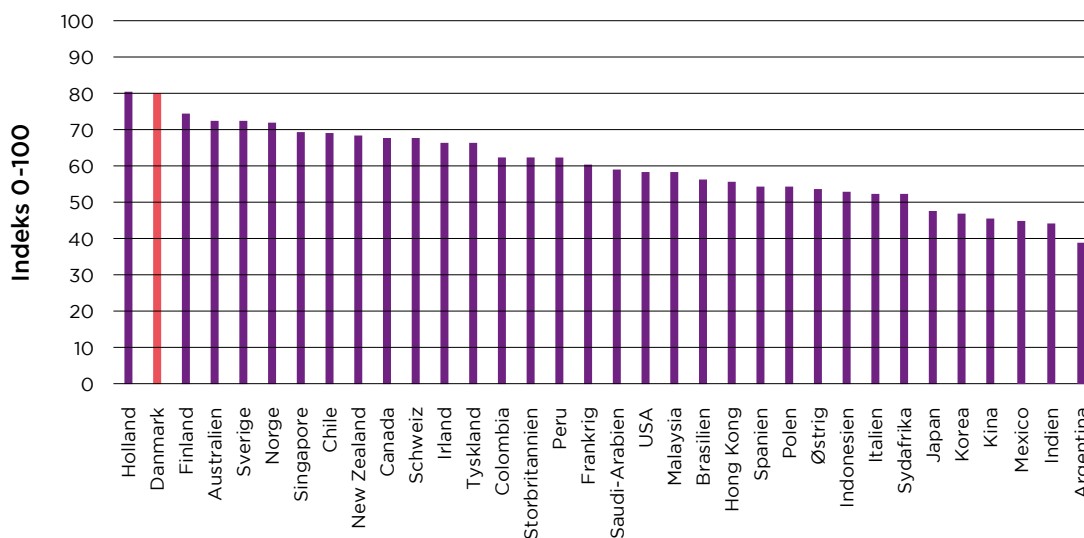
Indekset bygger på dybdegående evalueringer af landenes pensionssystemer baseret på mere end 40 indikatorer, som vurderer pensionssystemerne inden for tre overordnede kategorier: tilstrækkelighed, bæredygtighed og integritet.

Pensionssystem i verdensklasse

Det danske pensionssystem bliver vurderet til at være blandt verdens bedste. I 2018 blev

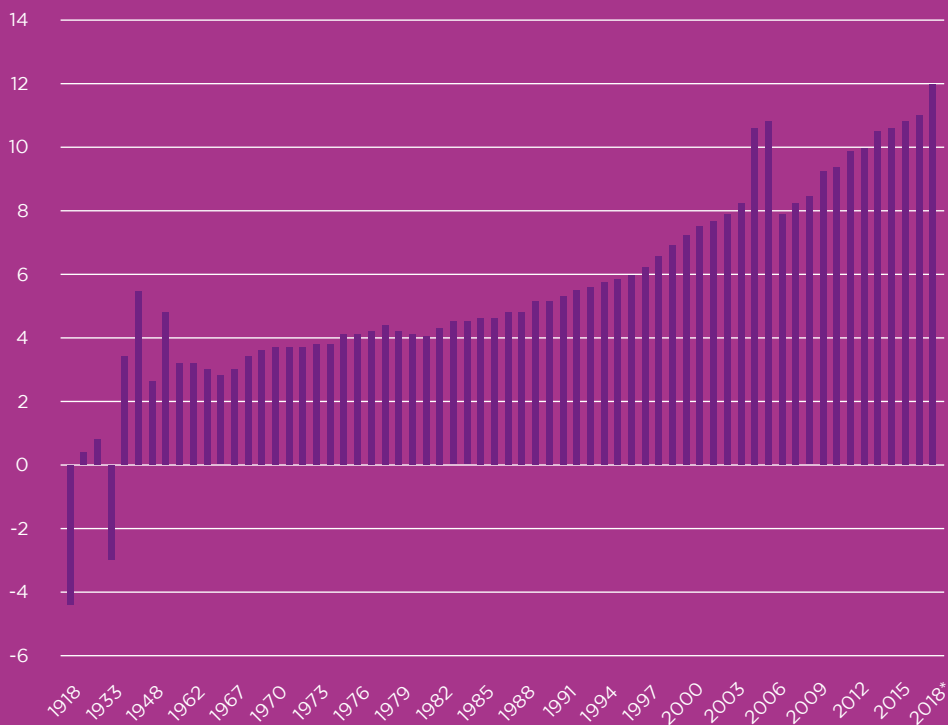
det danske pensionssystem kåret til at være det næstbedste lige efter det hollandske, efter det danske system i seks år har ligget på en førsteplads. Selvom Danmark har mistet førstepladsen i 2018, er det alligevel blevet vurderet til at være stærkere end tidligere år, og er gået frem på alle tre overordnede parametre, som vurderingen bygger på. Samlet set bliver Danmark og Holland, som de eneste lande, placeret i den allerbedste kategori kaldet A, som karakteriseres som et førsteklasses pensionssystem, der er robust og leverer gode ydelser, er holdbart og har en høj integritet.

Det danske pensionssystem kåres som verdens næstbedste lige efter Holland



Figur 4: Melbourne Mercer Global Pension Index angiver på en skala fra nul til 100, hvor stærkt et lands pensionssystem fremstår målt på mere end 40 forskellige pensionsindikatorer. Kilde: Mercer (2018).

Antal forventet år på folkepension har aldrig været højere



Figur 5: De forventede år på folkepension er beregnet ud fra middellevetiden for en nyfødt. *Foreløbigt tal.
Kilde: Finansministeriet

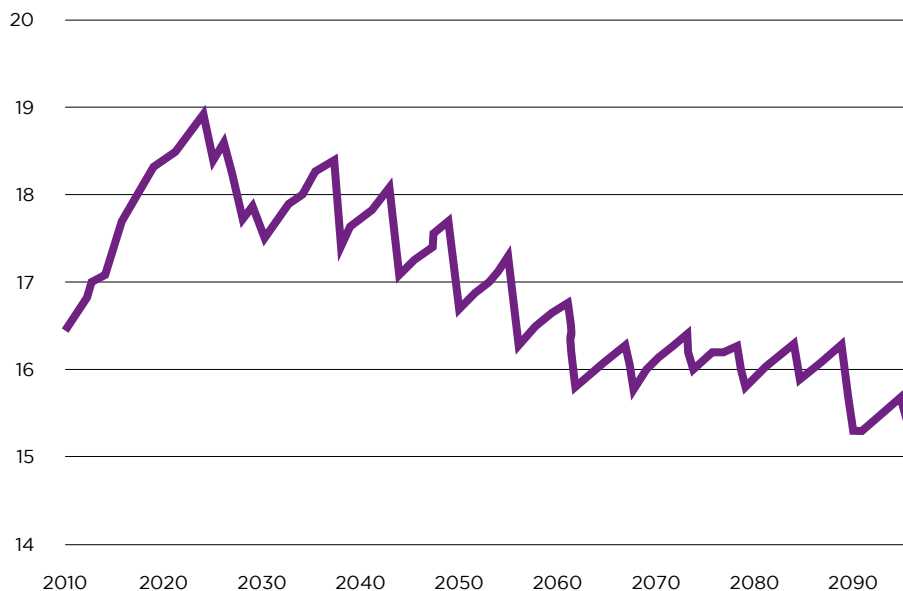
Lang pensionisttilværelse – fra utopi til faktum

Igennem de seneste 100 år har den lovfastede pensionsalder aldrig været lavere end 60 år. Med nutidens øjne virker det som et behageligt udgangspunkt for en lang pensionisttilværelse, men i 1918 kunne man slet ikke forvente, at en nyfødt ville leve 60 år. Heldigvis er vores levetid i dag blevet længere, og derfor kan de fleste af os se frem til en lang pensionisttilværelse – nogen endda flere årtier.

Pensionsalder skal afhænge af levealder

Omkring årtusindskiftet kom der for alvor politisk fokus på, at den kraftigt stigende levealder kunne få negativ betydning for de offentlige finanser, da der i fremtiden ville være markant flere på pension og færre i beskæftigelse til at forsørge dem. Det førte til en række reformer af pensionssystemet. Den første større ændring kom i 2006, hvor en stigning i såvel efterløns- som folkepensionsalderen blev varslet, og det blev besluttet at levetidsregulere folkepensi-

I disse år topper antallet af år på folkepension



Figur 6: Antal forventet år på pension er med udgangspunkt i den forventede levealder for en 60-årig.
Kilde: Forsikring & Pension på basis af Danmarks Statistik

onsalderen. Det betyder, at en stigende levealder ikke indebærer en tilsvarende længere pensionisttilværelse – tværtimod satte man fra politisk side et mål om, at en gennemsnitlig pensionisttilværelse skal vare 14,5 år. Reformen blev strammet betydeligt i 2011, hvor stigningen i pensionsalderen skulle komme før end varslet i 2006. Trods opstramningen ser det dog ikke ud til, at målet om 14,5 år er lige om hjørnet, hvis de nuværende levetidsprognoser holder, og der ikke opstrammes yderligere. Den stigende levealder har betydet, at sammensætningen af befolkningen har ændret sig markant over de seneste 100 år. I 1918 var det

kun ca. 1 ud af 10 i befolkningen, der var 60 år eller derover, i dag er det mere end 2 ud af 10 personer. I samme periode har et finmasket velfærdssamfund udviklet sig med ydelser, som også tilgodeser ældre. Det er godt for samfundet, at vi har et pensionssystem, der hjælper til med at finansiere den gode alderdom.

I 1918 var 1 ud af 10 danskere 60 år eller derover. I dag er det mere end 2 ud af 10, og i 2060 vil det være 3 ud af 10 danskere, der er 60 år eller derover.

Pensionsopsparing – en vigtig brik i samfundsøkonomien

Pensionsopsparing har stor betydning for den danske samfundsøkonomi. Opsparingerne sikrer, at indkomsten for den enkelte kan fastholdes nogenlunde ind i pensionisttilværelsen. Det betyder også, at pensionister fortsat betaler skat og moms af nogenlunde samme forbrug som i arbejdslivet, og dermed fastholder samfundet disse indtægtskilder.

Mange pensionsordninger har samtidig indbyggede forsikringsdækninger, der sikrer økonomien for efterladte ved dødsfald, og sikrer økonomien selvom man mister sin erhvervsevne. Disse forsikringer har stor betydning for samfundsøkonomien, fordi de aflaster de offentlige finanser. Uden sådanne forsikringer ville flere være afhængige af sociale ydelser.

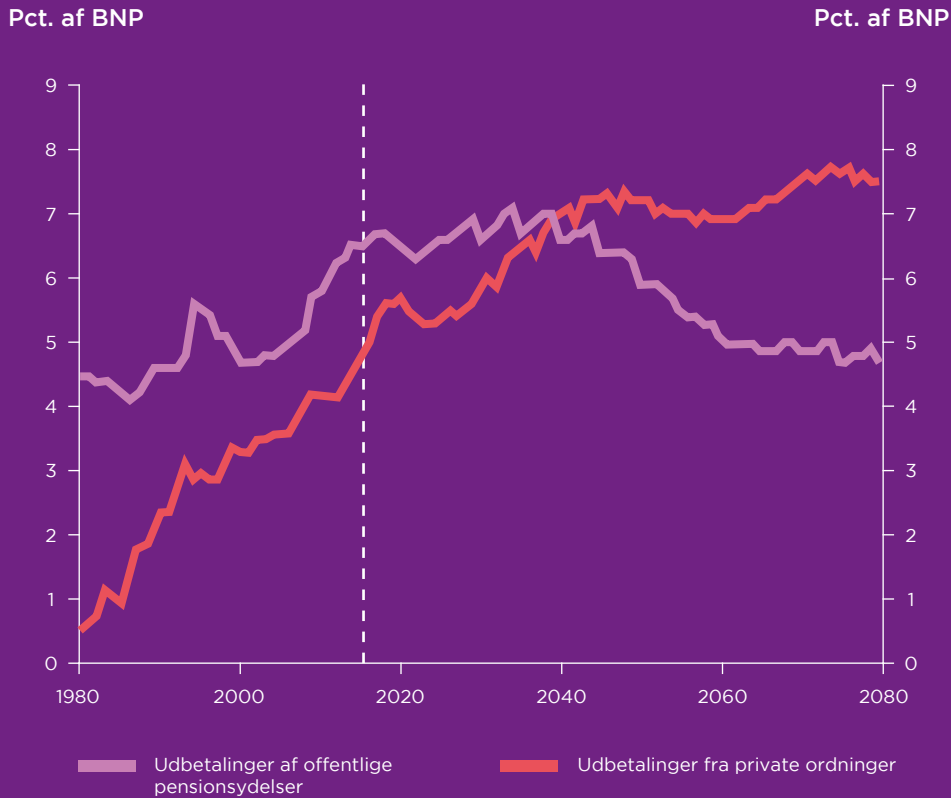
Opsparing sikrer høj levestandard

Opbygningen af arbejdsmarkedspensionerne betyder, at de forventede krav til velfærd helt ind i pensionisttilværelsen i vidt omfang kan dækkes med egne opsparinger frem for skatteyderbetalt folkepension.

Det er nødvendigt at se frem til efter 2040 for at få en god indsigt i betydningen af arbejdsmarkedspensionerne. Det skyldes, at det først var i 2010, at hele LO/DA-området i fuldt omfang indbetalte til arbejdsmarkedspension. I 2040 har størsteparten af de nye pensionister sparet op til pension gennem hele arbejdslivet med et højt bidrag, og blandt andet derfor overstiger udbetalinger fra pensionsordningerne de offentlige pensionsudbetalinger.

De højere arbejdsmarkedspensioner betyder samtidig, at der vil ske en delvis modregning i folkepensionen. Derfor vil udgifterne til offentlige pensionsydelse falde. Således giver udbetalingerne både høj levestandard til den enkelte og lavere udgifter for det offentlige.

Udvikling i offentlige pensionsydelse og udbetalinger fra pensionsordninger. 1965-2080



Figur 7: Finansministeriet, "Det danske pensionssystem nu og i fremtiden", 2017

Pensionssystemet vil være fuldt modnet omkring 2080, fordi alle pensionister til den tid har sparet op til pension gennem hele arbejdslivet. Men allerede i 2040 kan man få en god indikation af effekten af den øgede udbredelse af arbejdsmarkedspensionerne.

Underskud på betalingsbalancen blev vendt

Med udbredelsen af arbejdsmarkedspensioner til LO-området efter trepartsaftalen i 1987 tog arbejdsmarkedets parter et stort medansvar for den danske økonomi ved at udbrede pensionsopsparing i overenskomsterne. Aftalen betød en stigende privat opsparing, og det indebar – sammen med

særligt også udvinding af nordsøolien og en skattereform – at et problematisk kronisk betalingsbalanceunderskud blev vendt til et stort overskud i dag.

Vilkår må ikke forringes

Pensionsopsparing er en af de mest langsigtede økonomiske beslutninger, vi foretager i vores liv. Det er en investering i vores alderdom. Derfor kræver pensionsopsparing forudsigelige rammer, så vi kan stole på, at de penge, vi binder i en opsparing, ikke udhules i tide og utide.

Det skal kunne betale sig at binde sine penge i 20, 30 eller 40 år i en ordning, og denne binding kan ikke veksles til et højere afkast på kapitalmarkedet, da så langsigtede investeringer ikke belønnes på markedet. Derfor skal skatten på pension være lavere end skatten på fri opsparing, hvor pengene til enhver tid kan bruges til noget andet. Samtidig er det vigtigt, at vilkårene for pensionsopsparing ikke forringes undervejs.

Samspilsproblematikken

Kombinationen af hård aftrapning af folkepensionstillægget ved anden indkomst har betydet, at det for særligt lavere lønnede ikke altid har kunnet betale sig at spare op til pension, fordi de har mistet offentlige ydelser – det såkaldte samspilsproblem. Der er med pensionsreformer i 2018 taget vigtige skridt i forhold til at reducere samspilsproblemet. Der er indført et ekstra fradrag for pensionsopsparing, og aldersopsparingen er målrettet og fører ikke til fradrag i pensionstillægget.

Forvaltning af investeringer

Den væsentligste opgave for pensionsbranchen er at sikre kunderne den højst mulige pension. Det betyder, at pensionsopsparingen skal investeres på en måde, der giver et forventet højt afkast samtidig med, at risikoen begrænses. Den samlede pensionsformue er omkring 4.000 mia. kr. – det svarer til det dobbelte af den årlige produktion i Danmark målt ved bruttonationalproduktet. Det er derfor væsentligt, hvordan pengene investeres.

Investeringer til gavn for samfundet

Pensionsbranchen er med sine investeringer med til at løse væsentlige samfundsmæssige opgaver. Danske pensionselskaber har i de senere år investeret mere end 100 mia. kr. i udbygning af vedvarende energi. Det gælder fx Anholt Havvindhøllepark og havvindhølleparker i Nordsøen. Og danske pensionselskaber investerer også i udenlandske vindmølleparker. Gennem disse investeringer er pensionsbranchen med til at sikre grøn strøm til flere millioner europæiske husstande.

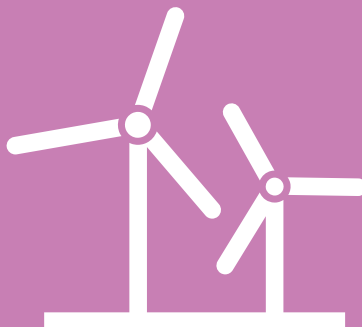
Også i andre sammenhænge løfter pensionsbranchen samfundsmæssige opgaver. Dan-

ske pensionselskaber deltager eksempelvis i opførelsen af folkeskoler, uddannelsesinstitutioner og sundhedshuse, og branchen er klar med penge til at finansiere andre former for offentligt byggeri.

Aktivsammensætning

I dag er branchens investeringer mere langsigtede end for 10-15 år siden. Grøn energi og infrastruktur er i udpræget grad langsigtede investeringer, og generelt set har branchen øget sine investeringer i aktier.

60 pct. af pensionsbranchens formuer er stadig placeret i obligationer. Men hvor branchen tidligere overvejende købte danske stats- og realkreditobligationer, investeres der nu i stigende grad i virksomhedsobligationer og i statsobligationer udstedt af lande, hvor renteniveauet er højere end i Danmark og Euro-landene. Det giver et mere attraktivt afkast af obligationsinvesteringer. Samtidig er sammensætningen af aktierne også øget til fordel for udenlandske investeringer og i høj grad også i unoterede aktier. På denne måde bliver risikoen spredt på forskellige typer af investeringer og i ind- og udland.



Fra garanti til markedsrente

Når den danske pensionsbranche har kunnet investere mere langsigtet og i mere risikobetonede aktiver, så hænger det sammen med, at en stigende del af kundernes pensionsopsparring placeres i markedsrenteprodukter uden garanti for, hvor stor pensionen til sin tid bliver. Der er generelt en sammenhæng mellem risiko og forventet afkast. Det afkast, man kan forvente at få, afhænger af, hvor stor en risiko man er villig til at løbe. Aktiver med høj risiko har et højere forventet afkast.

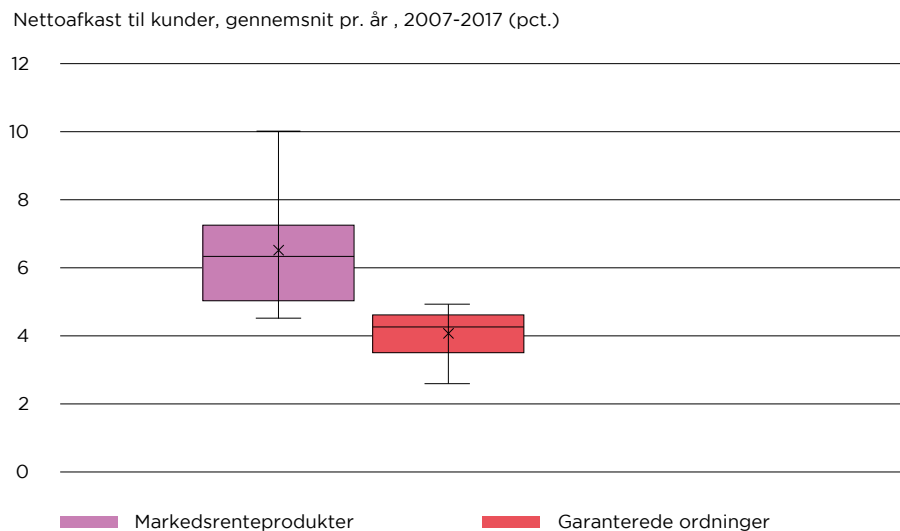
I markedsrenteprodukter er det kunderne, der bærer risikoen, til gengæld muliggør det, at pensionsselskaberne kan tage en større investeringsrisiko og dermed opnå et hø-

jere forventet afkast. Garantier begrænser generelt investeringsfriheden. Det behøver dog ikke at være tilfældet, hvis garantierne er meget lave, eller hvis selskabet har store ufordelte kundereserver eller ultimativt et stort kapitalgrundlag.

Det er forskelligt fra kunde til kunde, hvad det rigtige risikoniveau er. Der er derfor ikke én produkttype, som er den rigtige for alle kunder.

Kunder med markedsrenteprodukter får et højere forventet afkast til gengæld for, at de ikke længere har sikkerheden for en vis minimumspension.

Afkastet er typisk højere for markedsrenteprodukter



Figur 8: Viser det gennemsnitlige årlige afkast (x) samt højeste og laveste værdi, 25%-fraktil, og 75%-fraktil. Kilde: Fakta om pension

Afkast til kunderne

Kunder med markedsrenteprodukter har det seneste årti opnået større afkast på deres pensionsopsparing end kunder med garanterede ordninger, jf. figur 8. Figuren viser variationen i de gennemsnitlige årlige afkast, for henholdsvis markedsrente og garanteret rente.

Afkastet til kunder med markedsrenteprodukter udviser en større variation set i forhold til afkastet til kunder på garanterede ordninger.

Det højeste afkast i de garanterede ordninger er eksempelvis 5 pct. point lavere end det højeste afkast i markedsrenteprodukterne. Det overordnede billede er derfor, at der har været bedst afkast på markedsrenteprodukter de seneste 11 år, men altså også større risiko. Det er endda en periode, der dækker over finanskrisen, hvor markedsrenteprodukter har givet de laveste afkast i nyere tid.

Forbrugerbeskyttelse og regulering

Forsikrings- og pensionsområdet er et af de mest regeltunge områder. Det gælder både i Danmark og i EU, hvor en stor del af reguleringen kommer fra. Forbrugerne skal føle sig trygge, når de køber en forsikring eller en pensionsordning. Det er baggrunden for den omfattende og målrettede regulering.

Reguleringen har til formål at sikre, at danskerne kan regne med at få den pensions- og forsikringsdækning, de er blevet stillet i udsigt. Derfor er der blandt andet kapitalkrav og omfattende regler om virksomhedernes drift, ledelse og risikostyring, der skal forhindre, at et forsikrings- eller pensionsselskab går konkurs.

Derudover har reglerne til formål at beskytte forbrugerne, fx i aftaleforholdet med deres forsikringsselskab. Det er Forsikringsaftaleloven og reglerne om god skik, der regulerer forholdet mellem forsikringsselskabet og kunderne. Herudover er der et dobbelt tilsyn i Danmark, da både Finanstilsynet og Forbrugerombudsmanden dækker området.

Garantiordning – hvis det går galt

Trods de omfattende regler og tilsyn med branchen er der ingen garanti for, at et forsikringsselskab ikke kan gå konkurs. Derfor har branchen sammen med myndighederne opbygget et sikkerhedsnet i form af bl.a. en garantifond for skadesforsikring. Det skal sikre, at ingen forbrugere skal komme til at stå uden dækning i tilfælde af et forsikringsselskabs konkurs. Forbrugerne bidrager til den økonomiske pulje via et gebyr på de typer af forsikringer, som er omfattet af ordningen.



Moderne forbrugerbeskyttelse

Forbrugerbeskyttelse handler bl.a. om at sikre, at forbrugeren kan træffe sine beslutninger på et oplyst grundlag. Derfor indeholder den finansielle regulering ganske mange informationskrav.

Nyere adfærdsforskning viser imidlertid, at vores beslutninger er mere styret af psykologiske mekanismer, end af det strengt rationelle, og at omfattende information ofte ikke har nogen effekt. Mere information er ikke nødvendigvis det samme som bedre information, men risikerer at skabe informations-overload.

Forsikring & Pension støtter regulering baseret på viden om forbrugeradfærd, som understøtter simpel og handlingsanvisende forbrugerinformation.

Informations-overload

I stedet for at forbrugeren har det bedste grundlag for at træffe den rigtige beslutning, vil forbrugeren drukne i mængden af information. Det er uheldigt, når målet med ny finansiell regulering er at beskytte forbrugerne mest muligt.

Åbenhed og gennemsigtighed for forbrugerne

Åbenhed og gennemsigtighed for forbrugerne er nøgleord for pensions- og forsikringsbranchen. Åbenhed handler om, at alle centrale oplysninger skal være tilgængelige på en forståelig måde. Det skal samtidig være let at danne sig et overblik over eksempelvis sin pensionsopsparing, og det skal også være let at sammenligne og få et markedsoverblik. Det er disse tre betingelser, der skal være opfyldt for, at markedet er gennemsigtigt. Udover at give forbrugerne det bedste beslutningsgrundlag fremmer det også konkurrencen i markedet.

Oplysningssider om pension skaber indsigt og sammenlignelighed

På pensionsområdet har branchen udviklet en række forskellige digitale løsninger med forbrugeroplysninger – såkaldte forbrugerværktøjer – som bidrager til åbenhed og gennemsigtighed. Samlet giver de forbrugerne et informeret grundlag, når de skal træffe beslutninger om deres pension. Det gælder særligt PensionsInfo.dk, der benyttes af langt over 1 mio. brugere om året, og som skaber overblik over den enkeltes pensionsopsparing. Og på Fakta om Pension kan forbrugerne sammenligne fx de årlige omkostninger

og afkastet af investeringerne i de forskellige pensionselskaber. Oversigt over forbrugerværktøjer findes bagerst i bogen.

Pensionsbranchen har med et omkostningsinitiativ skabt åbenhed om, hvad det koster at spare op til pension, når alle omkostninger regnes ind. Der er to udtryk for omkostningerne. Det ene er de årlige omkostninger målt i kroner (ÅOK), og det andet er de årlige omkostninger målt i procent af den opsparede formue (ÅOP).

Alle selskaber skal opgøre ÅOK og ÅOP ud fra samme metode. Pensionskunderne kan derved sammenligne omkostninger og omkostningsprocenter på tværs af selskaber. ÅOK og ÅOP vises også i forskellige forbrugerværktøjer – fx FaktaOmPension.dk, – hvor tallene er opgjort for en række kundetyper. Det sikrer også, at fx medier og andre har let adgang til tallene.

Danskernes pensionsopsparinger har gradvist flyttet sig væk fra garanterede pensionsordninger og over i markedsrenteprodukter. Det betyder, at det er vigtigere end nogensinde, at forbrugerne får indsigt i de

risici markedsrenteprodukter har, så de kan træffe beslutninger om pension på et oplyst grundlag.

Derfor har branchen udviklet fire nye initiativer for, hvordan pensionselskaberne skal informere forbrugerne om risiko:

1. Pensionsprognoser, hvor kunden får information om både den forventede pension og usikkerheden på denne
2. Ens risikomærkning af markedsrenteprodukter. Her vises den kortsigtede risiko. Det gør det lettere at sammenligne forskellige selskabers produkter
3. Åbenhed om hvad kundernes pensionsopsparing er investeret i
4. Syv retningslinjer for hvordan der skal investeres, så det sikres, at kunderne kan få den pension, de er blevet stillet i udsigt.

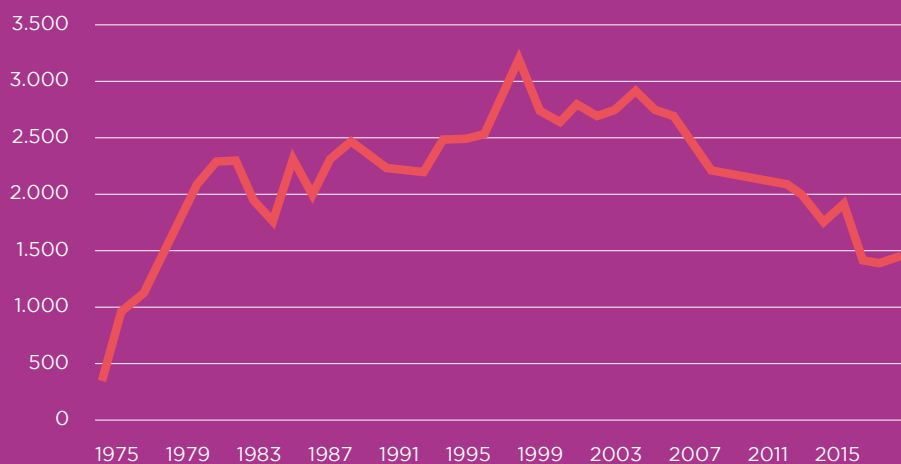
Oplysningssider på forsikringsområdet

På forsikringsområdet er der også en række online forbrugerværktøjer, der hjælper forbrugerne med at finde den bedste forsikring. Det gælder blandt andet Forsikringsguiden.dk, hvor forbrugere kan sammenligne forsikringsprodukter, og se hvilke priser og dækningsgrader forskellige selskaber tilbyder.

Forbrugertilfredshed

Knap 80 procent af danske forsikringskunder udviser stor kundetilfredshed, viser en årlig rapport fra EPSI-rating, mens Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens forbrugerindeks giver et lidt dårligere resultat. Branchen skal vedholdende arbejde for at blive dygtigere til at give forbrugeren den rette information på det rette tidspunkt og de bedste værktøjer. På den måde kan den nødvendige tillid mellem forbrugere og forsikringsselskaber opretholdes.

Indkomne klager til Ankenævnet for Forsikring for 1975-2017



Figur 9: Klager til Ankenævnet falder. Kilde: Ankenævnet for Forsikring

Effektivt klagesystem øger også tilliden

Der opstår selvfølgelig situationer, hvor der er uenigheder mellem fx forsikringsselskabet og kunden, og for at hjælpe kunderne bedst muligt er der oprettet et klagesystem i form af Forsikringsankenævnet. Udviklingen i antallet af klager er faldet støt gennem de seneste 20 år.

Det til trods for at antallet af solgte forsikringer er steget i samme periode. Det lave antal klager betyder, at der bliver klaget over fire ud af 100.000 forsikringer. Ca. hver fjerde får medhold i Ankenævnet.

ISBN 978-87-91980-54-1



Forbrugerværktøjer

PensionsInfo ..

PensionsInfo giver den enkelte forbruger det fuldstændige overblik over egne og eventuelt deres partners pensionsopsparinger, udbetalinger og tilknyttede forsikringsordninger. Den har over en million brugere om året. Se mere på www.pensionsinfo.dk

FAKTA OM PENSION

Her kan man se, hvor store afkast pensions-selskaberne skaber, hvor store omkostninger de har, og hvilke forsikringer der er tilknyttet deres pensionsordninger. Se mere på www.faktaompension.dk

PENSIONS MÅLER

Her kan man se, hvor meget man kan forvente at få i pension i forhold til, hvor meget man tjener i dag, og om hvordan barsel eller deltid vil påvirke pensionen. Se mere på www.pensionsmaaler.dk

FORSIKRINGS GUIDEN

Her kan man sammenligne forsikringer på pris og indhold, og derigennem hjælper guiden forbrugerne til at vælge den rigtige forsikring til den bedste pris. Det er Forbrugerrådet TÆNK og Forsikring & Pension, der står bag guiden. Se mere på www.forsikringsguiden.dk

FORSIKRINGS OPLYSNINGEN

Den giver objektiv rådgivning om forsikringer og gode råd og anbefalinger på baggrund af fakta og en omfattende viden om forsikring. Se mere på www.forsikringsoplysningen.dk